

*Проект документа підготовлено
ГО «Інститут громадянського суспільства»
у березні 2024 року*

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 5 серпня 2020 р. № 695
Оновлена редакція затверджена
постановою Кабінету Міністрів України
від _____ 2024 р. № __

**ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ
регіонального розвитку на 2021—2027 роки¹
(оновлена)**

Загальна частина

Ця Стратегія розроблена на виконання Указу Президента України від 20 вересня 2019 р. № 713 “Про невідкладні заходи щодо забезпечення економічного зростання, стимулювання розвитку регіонів та запобігання корупції” та відповідно до Закону України “Про засади державної регіональної політики”, постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 931 “Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів” та оновлена на основі нових викликів та тенденцій регіонального розвитку, що виникли внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року.

Згідно Закону «Про засади державної регіональної політики» Державна стратегія регіонального розвитку розробляється на 7 річний період. У зв'язку з набуттям статусу країни-кандидата в члени ЄС, планувальний цикл в Україні має синхронізовуватись з планувальним циклом ЄС, який завершується в 2027 році. Відтак і оновлена ДСРР має діяти на період до 2027 року. Враховуючи надто короткий період реалізації Стратегії, який залишається після її оновлення до кінця 2027 року, оновлення Стратегії здійснене на більш тривалий горизонт стратегічного планування.

На час підготовки та ухвалення оновленої Стратегії війна з російською федерацією продовжується, що продовжує тиск на систему розселення, внутрішню міжрегіональну міграцію, регіональні економіки та бюджетні спроможності територіальних громад і регіонів. Відтак Стратегія сформована таким чином аби було видно бачення розвитку регіонів через перспективу їх відновлення від воєнних впливів/руйнувань, стабілізації та розвитку у повоєнний період.

Реалізація Стратегії у часовому та просторовому вимірі залежатиме від перебігу бойових дій, звільнення тимчасово окупованих територій, зміни безпекової ситуації у окремих регіонах та типах територій. Пріоритети вирішення завдань, які мають забезпечити реалізацію оперативних цілей Стратегії визначатимуться у плані реалізації Стратегії, виходячи із безпекової ситуації у регіонах і територіальних громадах та продовження бойових дій. План реалізації має будуватись з урахуванням можливостей реалізації при продовженні війни та після її завершення.

Ця Стратегія може бути пролонгованою на період до завершення відновлення регіонів після припинення війни та може бути основою для підготовки Стратегії на наступний планувальний цикл на період до 2034 року.

¹ Оновлення ДСРР2027 здійснено на основі та з урахуванням чинної станом на 01.01.2024 року ДСРР2027.

Актуалізація Стратегії² зумовлена необхідністю врахування: наслідків повномасштабної війни РФ проти України та їх впливу на територіальні громади та регіони, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;

- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;*
- рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності оновлення Стратегії для забезпечення її зв'язку з процесом відновлення України;*
- внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»; кліматичних зобов'язань України, зокрема щодо:*

загальноекономічного зниження викидів парникових газів на 65% до 2030 року порівняно з 1990 роком (Другий Національно визначений внесок України до Паризької угоди); відмови від використання вугілля на державних електростанціях до 2035 року (COP26, вступ до платформи Powering Past Coal Alliance (PPCA); скорочення викидів метану на 30% до 2030 року від рівня 2020 року (COP26, долучення до ініціативи Global Methane Pledge) та ін.

Оновлена стратегія на основі врахування надання Україні статусу кандидата в члени Європейського Союзу зорієнтована на впровадження нових умов щодо управління політикою згуртованості та регіонального розвитку, які випливають із зобов'язань з гармонізації українського законодавства до вимог законодавства ЄС.

Ця Стратегія є основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики відновлення та у інших сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців.

Ця Стратегія визначає стратегічні та оперативні цілі збалансованого розвитку держави та її регіонів з урахуванням нових викликів та руйнувань, що виникли внаслідок агресії російської федерації, а також встановлює нові підходи щодо визначення макрорегіонів на основі безпекових обмежень.

Протягом дії Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року в Україні створено юридичну основу та запроваджено нові підходи для стратегічного планування та фінансування регіонального розвитку. Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на засадах децентралізації, яка успішно реалізується з 2015 року, створила нові можливості для розвитку територіальних громад. Бюджетна децентралізація спричинила суттєвий перерозподіл бюджетних ресурсів на користь місцевого самоврядування.

Проте в умовах війни ситуація з бюджетним забезпеченням територіальних громад та регіонів суттєво ускладнилась, так само є складною ситуація із наповненням державного бюджету України, що вимагає нових підходів до планування в умовах обмеженості внутрішніх ресурсів та появи нових можливостей щодо залучення зовнішніх ресурсів, передусім з боку ЄС.

Першочерговими завданнями нової регіональної політики є термінова відбудова зруйнованих війною сіл, селищ та міст де це можливо і доцільно, повернення вимушених переселенців за їх бажанням у місця постійного проживання чи створення умов для їх інтеграції у територіальні громади за місцем перебування; відбудова та модернізація національної, регіональної та місцевої інфраструктури, відновлення регіональної економіки; відновлення економічної спроможності постраждалих регіонів, прискорення економічного зростання тих регіонів, які зазнали мінімального впливу війни, підвищення їх конкурентоспроможності на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу,

² Тут і далі курсивом виділяється текст взятий із проекту, розробленого Мінінфраструктури та виставленого на громадське обговорення.

створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення, створення умов для повернення на батьківщину трудових мігрантів. Саме це може дати швидке та стійке зростання рівня якості життя людини незалежно від того, де вона народилася, де проживає зараз і де буде проживати у майбутньому.

Нова політика регіонального розвитку ґрунтується на врахуванні під час стратегічного та просторового планування ключових викликів, які впливають на людину, інфраструктуру, економіку та навколишнє природне середовище, а також включатиме побудову культури партнерства та співробітництва, орієнтованої на взаємодію громадян та публічних інституцій щодо розвитку у тому числі переосмислення викликів, які існували до повномасштабного вторгнення та нових викликів, які з'явилися в лютому 2022 року і носять яскраво виражений середньостроковий та довгостроковий характер.

Заходи регіональної політики на новий період формуватимуться на основі отриманого досвіду, зібраних даних, висновків, рекомендацій, результатів аналізів та оцінки для забезпечення та підтримки високих стандартів управління та реалізації регіональної політики, що вимагає функціонування відповідних спеціалізованих аналітичних засобів, баз даних формування та оцінки політики.

Порівняльна характеристика підходів до формування та реалізації окремих елементів державної регіональної політики в рамках реалізації Державної стратегії регіонального розвитку.

Елементи політики	Підходи до формування та реалізації державної регіональної політики	
	2014—2020 роки	2024—2027 роки
Об'єкти політики	надання допомоги слаборозвиненим регіонам через фінансову підтримку декларування депресивних територій як об'єктів політики, які де-факто не отримували допомоги	макрорегіони, визначені на основі безпекових обмежень отримають диференційовану державну політику підтримки визначення критеріїв до уражених територій, функціональних типів територій, що потребують застосування особливих механізмів та інструментів державної підтримки розбудова конкурентоспроможного регіону та функціональної території шляхом залучення усіх суб'єктів розвитку та використання потенціалу ключових активів регіону/території як умови надання фінансової підтримки з державного бюджету
Підхід до планування	домінування галузевого підходу, який не враховує специфіку різних типів територій держави	визначення територій, що потребують державної підтримки, планування їх розвитку на засадах інтегрованого підходу (поєднання галузевого та територіального підходу)
Типи проектів	спрямування субсидій і державної допомоги переважно на створення об'єктів капітального будівництва (державне інвестування виключно	спрямування державних інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи у вигляді так званих “твердих” та “м'яких” розвиткових проектів, які передбачені системою планувальних

Елементи політики	Підходи до формування та реалізації державної регіональної політики	
	2014—2020 роки	2024—2027 роки
	в об'єкти державної або комунальної власності)	документів і встановлені на основі якісної діагностики потенціалу та проблем територій, що потребують державної підтримки
Суб'єкти формування та реалізації політики	розроблення та реалізація політики здійснювалася виключно через центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські держадміністрації	розроблення та реалізація політики здійснюється на усіх рівнях врядування (центральний, регіональний, місцевий) із залученням неурядових організацій та на основі європейських підходів визначених нормативними актами ЄС
Фінансування	відсутність цільового фінансування Стратегії та програм регіонального розвитку, програми секторальної бюджетної підтримки у рамках виконання планів заходів з реалізації Стратегії	цільове спрямування коштів державного фонду регіонального розвитку на виконання програм регіонального розвитку, що забезпечують виконання окремих завдань Стратегії
Просторове планування	недотримання вимог містобудівної документації (Генеральної схеми планування території України, схем планування території на регіональному рівні, генеральних планів населених пунктів) під час здійснення державних інвестиційних програм/заходів	обов'язкове врахування вимог містобудівної документації (Генеральної схеми планування території України, просторових планів областей та територіальних громад)
Міжвідомча координація	міжвідомча координація відсутня внаслідок неефективної роботи Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку	забезпечення Кабінетом Міністрів України належного рівня координації, зокрема через Міжвідомчу координаційну комісію з питань регіонального розвитку
Інституційна спроможність	інституційна спроможність базового рівня врядування перебуває на початковому етапі	забезпечення спроможності територіальних громад стратегічно планувати розвиток та ефективно управляти ресурсами для розвитку

Елементи політики	Підходи до формування та реалізації державної регіональної політики	
	2014—2020 роки	2024—2027 роки
	становлення агенцій регіонального розвитку як суб'єктів регіональної політики	становлення агенцій регіонального розвитку як реальних суб'єктів регіональної політики
		забезпечення системи управління регіональною політикою кваліфікованими спеціалістами на всіх рівнях врядування, які добре розуміють систему європейського законодавства, мають знання щодо управління проектами, вільно володіють англійською/французькою мовою

Реалізація державної регіональної політики на період до 2027 року здійснюватиметься на основі комплексного територіального підходу, що передбачає, що об'єктом у рамках регіональної політики є територія (макрорегіон, регіон, територіальна громада), яка характеризується специфічним набором соціальних, просторових, екологічних та економічних особливостей.

Заходи щодо реалізації державної регіональної політики спрямовуватимуться на підтримку потенційних центрів економічного зростання, які можуть поширювати свій позитивний вплив на розвиток сусідніх територій та впливають на розвиток регіону в цілому, а також на підтримку інтегрованих проектів відновлення найбільш зруйнованих територій, розвитку територій з особливими проблемами розвитку, що повинно сприяти зниженню рівня міжрегіональної та внутрішньорегіональної асиметрії в розвитку територіальних громад та якості життя людини.

У цій Стратегії запроваджено нові підходи до державної регіональної політики у новому плановому періоді, а саме: перехід до територіально спрямованої політики розвитку на основі стимулювання використання власного потенціалу територій, надання підтримки окремим територіям, що характеризуються особливими проблемами соціально-економічного розвитку, високим історико-культурним потенціалом, екологічними умовами та потребами охорони навколишнього природного середовища.

У Стратегії визначено такі типи територій, що потребують особливої уваги з боку держави та застосування спеціальних механізмів та інструментів стимулювання їх розвитку:

уражені території (території що постраждали в наслідок воєнних дій) – територіальні громади, в межах території яких відбувались воєнні дії, чи населенні пункти яких були піддані ракетним, бомбовим, артилерійським ударам, що призвело до руйнування значної частини об'єктів інфраструктури, житлового фонду, виробничих підприємств, інших об'єктів.

агломерації — територіальні скупчення населених пунктів (насамперед міст), що формують цілісні суспільно-територіальні утворення з чисельністю населення понад 500 тис. осіб. Агломерації є територіями концентрації населення, капіталу та бізнесу і мають інтенсивні господарські, трудові, культурно-побутові зв'язки з навколишніми територіями, характеризуються високим рівнем розвитку інфраструктури, економіки, надання послуг населенню;

регіональні полюси зростання — мікрорегіони, територіальні громади, що характеризуються значно кращими демографічними, соціально-економічними показниками розвитку порівняно з іншими подібними територіями регіону, зростання яких позитивно впливає на суміжні території та регіон в цілому;

території під впливом промислової трансформації - монофункціональні територіальні громади/міста, розвиток яких пов'язаний з реалізацією однієї виробничої функції та які

віднесені до центрів вугледобування, видобування рудної і нерудної сировини, хімічної і нафтопереробної промисловості. Внаслідок занепаду профільних галузей спеціалізації в цих містах спостерігаються активні депопуляційні процеси, погіршуються умови навколишнього природного середовища, зростає безробіття;

сільські території у несприятливих умовах — територіальні громади, що одночасно мають такі характеристики, як щільність сільського населення нижча 15 осіб на кв. кілометр, відстань до найближчих міст з населенням більше 50 тис. осіб понад 30 хвилин на автомобілі (орієнтовно 40 кілометрів автомобільними дорогами з твердим покриттям), чисельність населення скоротилася у період 2008—2018 років більш як на 30 відсотків;

гірські території Українських Карпат — територіальні громади, які розташовані у гірській місцевості і до складу яких входить щонайменше один населений пункт, якому надано статус гірського відповідно до Закону України “Про статус гірських населених пунктів в Україні”;

макрорегіон “Азов-Чорне море” — частина території України, яка прилягає до морського узбережжя або узбережжя морських заток і лиманів у межах 30-кілометрової доступності;

прикордонні території у несприятливих умовах — територіальні громади, розташовані біля кордону з державами, відносини з якими передбачають додатковий рівень безпеки державного кордону, обмеження руху товарів та людей, що стримує розвиток місцевої економіки та залучення інвестицій (російська федерація, білорусь, Придністров’я Республіки Молдова) в межах 30-кілометрової доступності, або лінії фронту з РФ;

тимчасово окуповані території України — частини території України, тимчасово окуповані внаслідок збройної агресії російської федерації, в межах яких, збройні формування російської федерації та окупаційна адміністрація російської федерації встановили та здійснюють загальний контроль;

природоохоронні території та об’єкти — території та об’єкти природно-заповідного фонду, їх функціональні та охоронні зони, території, зарезервовані з метою наступного заповідання, території та об’єкти екомережі, території Смарагдової мережі, водно-болотні угіддя міжнародного значення, біосферні резервати програми ЮНЕСКО “Людина і біосфера”, об’єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО відповідно до Закону України “Про національну інфраструктуру геопросторових даних”;

інші типи територій, визначені законодавством³.

Картографування та моделювання зазначених типів територій, що потребують державної підтримки, наведено у додатку 1⁴.

Такий підхід дасть змогу забезпечити концентрацію ресурсів та зусиль усіх суб’єктів державної регіональної політики для найбільш ефективного розв’язання проблем на таких територіях, зменшення диспропорцій розвитку за рахунок підтримки проектів та програм розвитку економічно найслабших регіонів.

Тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів

Станом на березень 2024 року оцінка тенденцій у розвитку регіонів є досить ускладненою через продовження воєнних дій, які приводять до подальших демографічних, економічних, соціальних змін у регіонах.

У таких умовах невизначеності середньострокового майбутнього регіонального розвитку необхідно розглянути низку довоєнних тенденцій та порівняти із ситуацією на сучасному етапі, аби спробувати спрогнозувати можливі варіанти розвитку подій у майбутньому.

Завдяки реформам, які розпочала Україна у 2014 році, було надано значний імпульс розвитку держави та її регіонів, зокрема створено нову законодавчу базу для місцевого

³ Якщо такі будуть встановлені.

⁴ Таку роботу має бути проведено на основі офіційних даних.

самоврядування та державної регіональної політики. Фінансова децентралізація, формування нового адміністративно-територіального устрою та передача значних повноважень територіальним громадам підвищила спроможність місцевого самоврядування. Також суттєво зросло фінансування регіонального та місцевого розвитку, що сприяло підвищенню якості та доступності публічних послуг, зростанню доходів та зайнятості населення.

Внутрішні реформи також забезпечували загалом позитивну динаміку України в основних міжнародних рейтингах, що стосуються розвитку людського капіталу, конкурентоспроможності та відкритості для бізнесу.

Починаючи з 2015 року Україна стабільно демонструвала зростання Індексу людського розвитку (*Human Development Index, HDI*) — інтегрального показника, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття, як основних характеристик людського потенціалу. У 2020-2021 роках значення індексу України знизилося через пандемію COVID-19 та її наслідки, що загалом відповідає світовій тенденції. При цьому Україна стабільно займає місце серед групи країн з “високим” значенням індексу.

Також, починаючи з 2012 року Україна стабільно покращувала свої оцінки в рейтингу *Doing Business*, який дає можливість оцінити легкість ведення бізнесу за десятьма основними показниками та дозволяє порівнювати країни між собою. В 2020 році (останньому рейтингу, опублікованому Світовим банком) Україна піднялася на 64-те місце (у 2012 році - 152-ге місце).

На жаль, протягом останніх років Україна не демонструвала стабільної позитивної динаміки підвищення економічної конкурентоспроможності, оціненої за допомогою Індексу глобальної конкурентоспроможності (*Global Competitiveness Index, GCI*). Індекс оцінює спроможність країн забезпечити високий рівень процвітання власних громадян, що залежить від того, наскільки продуктивно країна використовує наявні ресурси. Через це, індекс вимірює сукупність (вплив) інститутів, політики та чинників, які визначають стійкий поточний та середньостроковий рівні економічного процвітання. Рейтинги України коливалися від 76-го (у 2015 році) до 89-го (у 2017 році). Традиційно слабкими секторами України є “Фінансова система”, “Макроекономічна стабільність” та “Інституції”, а сильними - “Знання”, “Ринок праці”, “Внутрішній ринок”.

Стабільною тенденцією останніх двох десятиліть є скорочення чисельності населення в більшості регіонів (зокрема, зниження чисельності населення в кількох регіонах, де сільське господарство було основною галуззю, становило понад 10%) та інтенсивне зростання м. Київ та агломерації. Одне м. Київ забезпечувало 50% сукупного приросту валового внутрішнього продукту України в період 2004-2014 років, навіть коли його частка у валовому внутрішньому продукті України становила лише 17,8% у 2004 році. У 2014-2021 роках на м. Київ та Київську область припадало майже 30% загального економічного зростання.

1. Незважаючи на втрату значних територій в 2014 році – АРК, окремі райони Донецької та Луганської областей (ОРДЛО), українська економіка після падіння 2014-15 років почала досить активно розвиватись, про що свідчить динаміка зростання національного ВВП 2016-21 роки.

Таблиця 1. Динаміка зміни ВВП України
(дані <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2021/>)

Рік	ВВП, млн грн	ВВП, млн \$
2016	2383182	93270
2017	2982920	112154
2018	3558706	130832
2019	3974564	153781
2020	4194102	155582
2021	5459574	199770
2022	5191028	160500

2. Незважаючи на зростання української економіки, що відбувалось впродовж 2016-21 років, асиметрію в розвитку між окремими регіонами в Україні подолати не вдалось.

Таблиця 2. ВРП регіонів 2016-2021 (дані Держстату)

Україна	2016	2017 ³	2018 ³	2019 ³	2020	2021
Автономна Республіка Крим	немає даних	немає даних	немає даних	немає даних	немає даних	немає даних
області						
Вінницька	74411	92288	111489	129097	135867	173531
Волинська	35744	51919	60445	75637	77404	92535
Дніпропетровська	244478	313527	369356	390325	398732	582363
Донецька	137500	165932	192161	204893	206309	283326
Житомирська	47919	61424	77103	85267	91365	113919
Закарпатська	32390	43037	52445	61325	62022	75626
Запорізька	104323	130187	147043	155158	167260	228906
Івано-Франківська	51404	63809	78439	86679	90398	119680
Київська	128638	156829	198142	218647	242406	291519
Кіровоградська	46021	52978	64417	73066	75208	99564
Луганська	31356	30265	35204	40291	43204	52135
Львівська	114842	147308	177233	214400	236254	296182
Миколаївська	57815	69299	79903	92427	96648	124162
Одеська	119800	149392	173224	197153	220242	271669
Полтавська	116272	150543	174089	187289	188424	266694
Рівненська	39469	48796	56835	67363	71901	88859
Сумська	46287	56473	68476	75827	80432	105254
Тернопільська	31072	40715	49127	57140	62661	81485
Харківська	154871	187238	233279	247592	257805	319796
Херсонська	38743	47819	55152	61939	68467	88182
Хмельницька	48859	63808	75638	83006	96380	119876
Черкаська	59412	73073	93287	103466	108822	131154
Чернівецька	21239	28579	33905	41660	45054	54582
Чернігівська	43362	56611	70611	77981	84068	113474
м. Київ	559140	699378	833299	949570	1014693	1276376
м. Севастополь	немає даних	немає даних	немає даних	немає даних	немає даних	немає даних

У 2016 році, ВРП Чернівецької області склав 3,7% від ВРП Києва, в 2021 році 4,2%. Через окупацію ОРДЛО, частка ВРП Донецької та Луганської областей в складі ВВП України суттєво скоротилась.

м. Київ забезпечував 50% сукупного приросту валового внутрішнього продукту України в період 2004-2014 років. У 2014-2021 роках на м. Київ та Київську область припадало майже 30% загального економічного зростання⁵.

⁵ За даними Державної служби статистики України.

Повномасштабна збройна агресія РФ спричинила скорочення економіки України за підсумками 2022 року на 29,1%⁶, що є найглибшим падінням економіки від здобуття Україною незалежності у 1991 році. При цьому, якщо попередні кризи більш-менш рівномірно вплинули на економіку всієї країни, то зараз падіння є регіонально диференційованим і визначається основним чином наближеністю до лінії фронту (тобто безпековим чинником). Приріст реального ВВП в березні-липні 2023 року демонстрував позитивні значення, але ВВП все ж залишається на понад 25% нижчим за рівень 2021 року.⁷

3. Демографічна ситуація в Україні в цілому та її регіонах суттєво загострилась, темпи скорочення населення прискорились.

Таблиця 3. Зростання темпів скорочення населення в Україні

Рік	Природне скорочення населення, осіб
2015	-168782
2016	-175974
2017	-198139
2018	-233202
2019	-250785
2020	-314062

Війна неминує спричинити також загострення негативних трендів у **смертності та тривалості життя** за підсумками вже 2023 року. За здійсненою прогностною оцінкою смертності населення, що враховує усі можливі випадки смерті на всій території України, у 2023-2025 роках її рівень перевищуватиме критичні 20%, а середня очікувана тривалість життя у 2023-2024 роках залишатиметься критично низькою, особливо чоловіків (57,3 роки).

Близько 5,1 млн українців/ок є **внутрішньо переміщеними особами** (далі ВПО), ця кількість неухильно знижується починаючи з серпня 2022 року (6,5 млн осіб)⁸. Близько 4,9 млн українців/ок отримали офіційний статус ВПО, який дає змогу отримувати соціальну допомогу від держави та міжнародних організацій⁹. Люди переїжджають із найбільш небезпечних регіонів сходу та півдня країни, де тривають бойові дії, у спокійніші центральні та західні області; півмільйона мешканців/ок країни наразі перебувають у столиці. Аналіз даних місцевих військових адміністрацій щодо структури ВПО свідчить, що найбільшу частку серед них складають особи працездатного віку – від 74% у м. Києві до 50% у Полтавській області. В переважній більшості вони виїхали із Донецької, Харківської, Запорізької, Луганської, Херсонської областей. Вікова структура населення, що залишилось в цих регіонах, вже зазнала негативних впливів, які погіршать показники демографічного навантаження, особливо у сільській місцевості. Водночас чисельність населення Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської, Дніпропетровської, Вінницької, Київської областей та м. Києва збільшилася за рахунок ВПО, насамперед тієї вікової групи, яка збільшує в даних регіонах пропозицію робочої сили. Певна частина переселенців/ок може надалі відмовитися від повернення в місця попереднього проживання. Така руйнація ринків праці негативно впливає на людський капітал країни та її регіонів, адже призводить до втрати можливостей працевлаштування значної кількості населення, яке ототожнюється з робочою силою.

⁶ Тут і далі розрахунки за даними Державної служби статистики України.

⁷ Станом на липень 2023 року.

⁸ Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 13 (11 May - 14 June 2023) // <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-13-11-may-14-june-2023>

⁹ Міністерство соціальної політики України: Внутрішньо переміщені особи <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>

Також є ризик, що більшість тих, хто бажає працевлаштуватися, не зможуть зробити це офіційно.

Вплив війни на регіони та різні типи територій

Збройна агресія російської федерації проти України спричинила тяжкі наслідки для України.

На першому етапі 2014-16 роках було тимчасово окуповано 7 відсотків території нашої держави, на якій проживало 13 відсотків населення України (2 млн. осіб на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя і близько 4 млн. осіб на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях), а також формувалося 13,7 відсотка валового внутрішнього продукту (у 2013 році).

Тимчасова окупація російською федерацією території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя у 2014 році спричинила ряд значних структурних зрушень в національній економіці, зокрема Півдня України, та справила чималий вплив на національну економіку в цілому.

У 2014 році 2 млн. осіб населення опинилося під впливом тимчасової окупації та продовжуються страждання, спричинені діями країни-агресора (4,3 відсотка населення України, з яких 966,2 тис. осіб — економічно активне населення), 3 відсотки валового внутрішнього продукту було вилучено з національної економіки. За підрахунками Мін'юсту, сума прямих збитків у вигляді втрат активів, заподіяних тимчасовою окупацією, становила (в цінах 2013 року) 950 млрд. гривень. Ринкова вартість незаконно захопленою державою-агресором матеріально-сировинної бази в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі для України становила ще 126,8 млрд. гривень. Таким чином, загальну суму втрат національного багатства Українського народу у зв'язку з тимчасовою окупацією території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя оцінено у понад 1 трлн. гривень, або близько 70 відсотків валового внутрішнього продукту України.

На другому етапі - повномасштабна війна російської федерації з Україною 2022 року нанесла ще більш тяжкої, непоправної шкоди українському народу, економіці, інфраструктурі, докільно. 3 лютого 2022 року було окуповано нові території України і станом на 01.01.2024 під російською окупацією знаходилось понад 109 тисяч квадратних кілометрів української території (18%)

За даними ООН, жертвами повномасштабної російської агресії, стали понад 30 тисяч мирних громадян України: 10 тисяч 378 людей загинули та 19 тисяч 632 було поранено¹⁰.

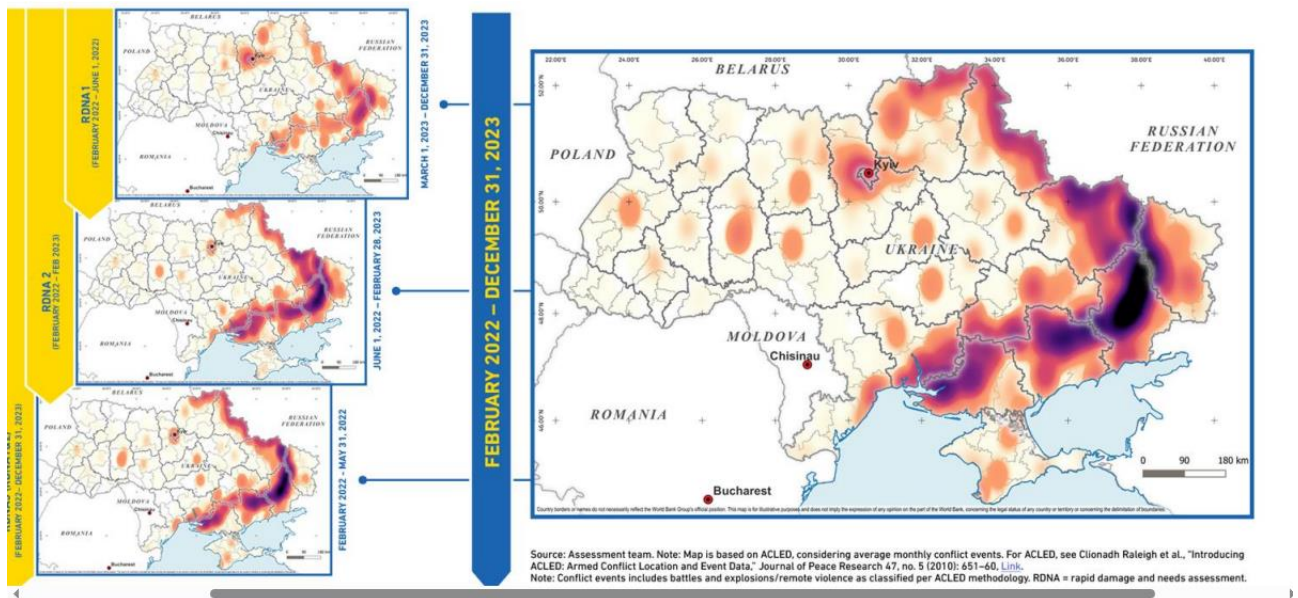
Експерти Світового банку і Єврокомісії оцінюють пряму шкоду від війни в Україні в період з 24 лютого 2022 р. до 24 лютого 2023 р. в сумі 134,7 млрд доларів, а потреби у відновленні – 410,6 млрд. доларів.

Повномасштабне воєнне вторгнення 2022 року привело до суттєвого впливу на ситуацію в усіх українських регіонах, проте рівень впливу, рівень завданих руйнувань суттєво різний у різних регіонах.

На карті¹¹ (третя швидка оцінка шкоди і потреб України), підготовленій в рамках оцінки втрат України від збройної агресії за участі ЄС, ООН і Світового Банку, добре видно впливи воєнних дій на різні території.

¹⁰ <https://www.slovovidilo.ua/2024/02/20/infografika/suspilstvo/realni-cyfry-nabahato-vyshhi-vtraty-sered-cyvilnoho-naselennya-ukrayiny-dany-my-oon>

¹¹ [UA RDNA3 report EN.pdf \(un.org\)](#)

Відтак, по факту війна призвела до деіндустріалізації та суттєвого скорочення населення у східних регіонах та значних структурних змін економіки західних та почасти центральних регіонів, зростання населення у багатьох тилових громадах найбільш віддалених від фронту регіонів.

У галузевому вимірі найбільшого падіння валової доданої вартості зазнала **сфера будівництва** (-67,6%). Це стало наслідком зниження ділової активності через суттєве скорочення інвестицій в умовах високої невизначеності, різкого зменшення доходів населення, нестачі вільних коштів у компанії, обмеженості бюджетних ресурсів. За оцінками Світового банку, найбільших руйнувань зазнали сектори житлового будівництва – 38% від загального розміру збитків української економіки¹². У 2022 році загальна площа житлових і нежитлових будівель на початку будівництва в Україні зменшилась на 51,4% (-9,8 млн м²), а прийнятих в експлуатацію – на 41,4% (-6,8 млн м²). Найбільше скорочення площ будівель, прийнятих в експлуатацію, також відбулось у регіонах бойових дій і наближених до них: у Дніпропетровській (-62,7%), Донецькій (-90,1%), Запорізькій (-78,4%), Сумській (-59,4%) і Харківській (-92,0%) областях. Водночас у двох областях (Волинській і Івано-Франківській) збільшилась загальна площа будівель на початку будівництва, а в Полтавській області – будівель, прийнятих в експлуатацію (+11,4%).

У 2022 році приросту обсягу реалізованої продукції досягли лише **легка промисловість** (+8,5%) і окремі машинобудівні виробництва, зокрема, виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (+9,2%). Позитивна динаміка цих показників спричинена швидкою переорієнтацією на задоволення військових потреб і виконання відповідних державних замовлень. Порівняно незначне скорочення обсягів виробництва продемонстрували **харчова, деревообробна і фармацевтична промисловості**, що пояснюється стабільним внутрішнім попитом на їх продукцію та експортною орієнтацією.

Також війна суттєво вплинула на різні природні¹³ функціональні типи територій.

Сільські території.

Сільські території в Україні і до великої війни мали і негативні тенденції занепаду. Передусім це стосувалось сільських територій, які знаходяться досить далеко від великих міст,

¹² Ukraine: Rapid Damage and Needs Assessment, February 2022 – February 2023. World Bank Group. Retrieved from:

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099184503212328877/pdf/P1801740d1177f03c0ab180057556615497.pdf>

¹³ У цьому проекті ми використовуємо функціональні типи територій, які існують об'єктивно, проте вони не знайшли відображення у Законі «Про засади державної регіональної політики» та підзаконних актах.

мають низьку щільність населення. Економіка таких територій часто зав'язана лише на великих агровиробників та самозайнятості населення у домашніх домогосподарствах, а також зайнятості у бюджетних установах та закладах.

Війна особливо сильно вплинула на такі території, які розміщені вздовж лінії фронту та україно-російського кордону. Саме на цих територіях відбулось швидке скорочення населення та скорочення агровиробництва.

Аграрний сектор в умовах повномасштабної війни став одним з тих, що зазнали найвагоміших втрат. За експертними оцінками¹⁴, загальна сума втрат станом на квітень 2023 року, завданих аграрному сектору держави, сягнула 8,7 млрд дол. США, що становить близько третини від всієї вартості активів. Найбільша частка збитків агросектору — через знищення та пошкодження сільгосптехніки (пошкоджено або зруйновано 109,6 тис од. сільгосптехніки на суму 4,65 млрд дол. США). Серйозних втрат зазнала інфраструктура для зберігання виробленої сільськогосподарської продукції (1,33 млрд дол. США). Сумарна місткість зруйнованих зернохосовищ досягає 8,2 млн т виробленої продукції, а пошкоджених зернохосовищ — 3,25 млн т потужностей для одночасного зберігання. Найбільших збитків агросектору війна, розв'язана рф, завдала Луганській, Херсонській, Донецькій, Харківській та Запорізькій областях.

Прикордонні території.

19 українських регіонів є прикордонними. Більшість з них межують з недружніми країнами – білоруссю та російською федерацією. Ці кордони сьогодні є повністю закритими для руху людей і товарів, що повністю припинило транзит через прикордонні території. До цього додалась постійна загроза обстрілів з боку РФ, що і відбувається майже щодня по прикордонним територіальним громадам у Сумській, Чернігівській, Харківській областях. Така ж загроза є і для прикордонних територіальних громад вздовж україно-білоруського кордону та вздовж кордону з Республікою Молдова – Придністров'ям.

В той же час Львівська, Волинська, Закарпатська, Чернівецька, Вінницька області є прикордонними на західному кордоні України, через який зараз здійснюється основна зовнішня торгівля України, а також поставки зброї та гуманітарних вантажів і тут прикордонні території мають нові можливості для зростання.

Відтак серед прикордонних територій України можна виділити загальний функціональний тип – **прикордонні території в несприятливих умовах**, до яких належать територіальні громади, які повністю чи частково розміщені в 30 км зоні вздовж україно-російського та україно-білоруського кордонів та кордону з Республікою Молдова в районі Придністров'я. Оскільки рівень небезпеки в цих прикордонних територіях у несприятливих умовах вздовж україно-російського кордону є найвищим і тут відбуваються постійні обстріли, вздовж цього кордону має бути виділено додаткову зону у 5 км з особливим режимом, який забезпечуватиме максимальний захист місцевого населення.

Регіональні полюси зростання

Регіональні полюси зростання, територіальні громади, які мають кращі можливості для зростання ніж решта громад регіону і які відповідають певним умовам – чисельності міського населення, близькості до міжнародних транспортних коридорів, наявності необхідної освітньої мережі, економіка яких складається із кількох різних галузей і до яких є доступність навколишніх територій. Війна по-різному вплинула на кількість та можливості розвитку регіональних полюсів зростання. Дуже сильно постраждали потенційні полюси зростання у Сумській, Харківській, Херсонській, Миколаївській областях, значна частина РПЗ Запорізької, Херсонської, Донецької областей знаходяться під окупацією.

¹⁴ Збитки агросектору та земельним ресурсам України від повномасштабної війни складають \$8,7 млрд https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-agrosektoru-ta-zemelnim-resursam-ukrayini-vid-povnomasshtabnoyi-viyini-skladayut-8-7-mlrd/?utm_source=sendpulse&utm_medium=email&utm_campaign=controversial-narratives-concer

Натомість низка територіальних громад тилових регіонів, посилили свою спроможність та можуть претендувати на статус регіональних полюсів зростання.

Території відновлення¹⁵ (уражені території)

Територіями відновлення (ураженими територіями) за своєю природою є територіальні громади чи мікрорегіони, які зазнали суттєвого ураження в наслідок війни.

Віднесення до таких територій здійснюється у разі якщо територіальна громада повністю чи частково знаходилась в зоні бойових дій, або перебувала під тимчасовою окупацією, або зазнала руйнувань за умови, що в результаті цього перевищено хоча б один із таких показників:

- 1) зруйнована чи пошкоджена критична інфраструктура, що забезпечувала понад 10% жителів громади;
- 2) зруйнована соціальна інфраструктура (освітня, медична), що забезпечувала понад 10% жителів громади відповідних категорій;
- 3) зруйновано чи є не придатним для проживання житловий фонд, що забезпечував проживання понад 10% жителів громади;
- 4) зруйновано чи припинено діяльність суб'єктів господарювання, що забезпечували понад 20% зайнятості працездатного населення громади;
- 5) скорочення населення в наслідок війни склало понад 20% від усього населення громади станом на 01.01.2022 року.

Разом з цим, мікрорегіон може бути віднесено до територій відновлення (уражених територій), за умови, що він складається з двох і більше територіальних громад, які віднесено до територій відновлення (уражених територій).

Території під впливом промислової трансформації

Території під впливом промислової трансформації/старопромислові території¹⁶ – територіальні громади, розвиток яких пов'язаний з одним (кількома) підприємством однієї виробничої функції, які віднесені до центрів вугледобування, видобування рудної і нерудної сировини, хімічної і нафтопереробної промисловості, яка занепадає, що стимулює активні демографічні процеси, погіршення умов навколишнього природного середовища, низької зайнятості населення;

Територіальна громада може бути віднесена до територій під впливом промислової трансформації за умов:

у територіальній громаді розташовано підприємство (кілька), яке визначає або визначало в минулому (останні 5 років) її економічну спеціалізацію, яке припинило свою діяльність або є в стадії закриття (банкрутства), що спричинило масове безробіття; рівень безробіття та рівень довготривалого безробіття протягом 3/5 років зростають темпами, які перевищують середні по регіону; протягом 5 років зростають від'ємне сальдо міграції, від'ємний природний приріст населення.

Війна та тимчасова окупація територій на сході та півдні України, суттєво скоротила можливий перелік територіальних громад, що можуть бути віднесені до такого функціонального типу територій. Після звільнення цих територій, відновлення має проходити з урахуванням перепрофілювання економіки із архаїчних, енергозатратних виробництв до сучасної економіки з урахуванням наявності для цього робочої сили, відповідного ринку чи матеріалів.

Виклики, які є визначальними для вироблення політики згуртованості та регіонального розвитку на період до 2027 року

¹⁵ Території відновлення не зовсім вдала назва для такого функціонального типу територій, оскільки поняття «відновлення» характеризує процес, а не стан який вимагає уваги з боку держави. Пропонуємо змінити «території відновлення» на «уражені території» в Законі України «Про засади державної регіональної політики».

¹⁶ Ще можлива така назва – територія, що підлягає економічній реструктуризації.

Оновлення Стратегії відбулось на основі ідентифікації нових викликів та їх поєднання із раніше встановленими викликами, які залишились та загострились від впливу повномасштабної війни.

Збройна агресія російської федерації проти України	Це ключовий виклик загального характеру, який провокує посилення та появу інших викликів, має враховуватись наскрізно
Тимчасова окупація частини території України	Частина суверенної території України є окупованою, що безпосередньо впливає на різні аспекти державного та суспільного життя
Значна кількість територій, що втратила спроможність до розвитку через агресію та безпекові загрози	Території вздовж україно-російського/білоруського кордонів та вздовж лінії фронту вилучені із економічного розвитку та системи розселення
Поглиблення демографічної кризи	Найбільший довоєнний виклик, війна його посилила скороченням народжуваності, смертністю чоловіків на фронті, еміграцією
Різке скорочення населення у регіонах та громадах	Новий, воєнний виклик – знелюднення північних, а особливо південних територій вздовж лінії фронту, що сильно впливатиме на відновлення та розвиток територіальних громад у таких територіях
Зміна клімату, погіршення екологічної ситуації	Довоєнний виклик довготривалого характеру, який посилюється руйнуванням природних екосистем через бойові дії
Значні площі замінованих та забруднених війною територій	Новий виклик, що стримує відновлення агровиробництва та повернення людей у звільнені території
Погіршення якості людського капіталу	Довоєнний виклик, посилений ковідом та війною. Зниження якості освіти нових працівників, виїзд багатьох спеціалістів за межі України
Непродуктивна економіка	Довоєнний виклик, який війна також посилила через руйнування великих високотехнологічних підприємств
Падіння економіки та деіндустріалізація міст і регіонів	Падіння ВВП склало понад третину, відбулось руйнування традиційних індустрій, які визначали економічну спеціалізацію великих міст та цілих регіонів
Значні руйнування інфраструктури її невідповідність сучасним потребам людини, економіки, вимогам безпеки	Довоєнним викликом була невідповідність інфраструктури сучасним потребам, тепер цей виклик поглибився через руйнування значної кількості інфраструктурних об'єктів та мереж
Слабкість публічних інституцій	Довоєнний виклик – не завершення становлення професійної держслужби, професіоналізації ОМС, посилився значним відтоком кадрів з державної служби та служби в МС, руйнуванням управління в окупованих територіях, складністю з відновленням управління в деокупованих територіях.
Втрата транзитного потенціалу, експортних можливостей при скороченні внутрішнього ринку	Через закриття північного, східного кордонів, блокаду портів Чорного моря, Україна та її регіони втратили транзитний потенціал, можливості для експорту

продукції, що особливо погіршує ситуацію через скорочення внутрішнього ринку.

Територіальні підходи до реалізації політики (макрорегіони)

Реалізація державної регіональної політики на період до 2027 року має здійснюватися на основі територіального підходу – враховувати особливості різних регіонів та функціональних типів територій при здійсненні державного втручання, координації секторальних політик в територіях, врахування нових макрорегіонів, які склались в Україні через повномасштабну російську агресію.

Малюнок 1. Новий макрорегіональний поділ України

На цій мапі видно території, які дуже відрізняються між собою за показником безпека. Частина територій, в межах 5 км вздовж лінії фронту та україно-російського/білоруського кордону є найбільш небезпечною, яка постійно знаходиться під загрозою обстрілів та вторгнення диверсійних груп, тому малопридатна для проживання та ведення економічної діяльності.

Частина території України в межах 30 км вздовж лінії фронту та україно-російського/білоруського кордону є дуже небезпечною для проживання та ведення економічної діяльності, в межах 100 км – небезпечною.

Для таких територій потрібні свої, особливі підходи щодо організації проживання там людей та ведення економічної діяльності.

В середньостроковій перспективі, навіть після припинення «гарячої фази» війни, територія вздовж кордону з РФ та лінії розмежування, буде найбільш небезпечною для проживання та ведення економічної діяльності.

Відтак розвиток економіки там має базуватись на таких галузях чи сферах, які не потребують підприємств з великими основними фондами і значною кількістю працівників, а передбачають деконцентрацію виробництва, мобільність, як наприклад, високотоварне сільське зернове господарство, лісівництво, добуток місцевих корисних копалин, тощо.

Натомість інші макрорегіони – опора/центр та тил є умовно безпечними, мають менші втрати від впливу війни і кращі можливості для розвитку галузей економіки, які потрібні в першу чергу Україні для перемоги.

Саме тилкові регіони та частково центральні можуть і мають стати територіями швидкого економічного зростання, розміщення нових виробництв, у тому числі оборонних.

Звідси має поширюватись економічне зростання на схід разом із покращенням там безпекової ситуації.

Для цілей стратегічного планування та координації секторальних політики в територіях має враховуватись такий територіальний підхід щодо визначення безпекового статусу територій:

Найбільш небезпечні території для проживання: території в межах 5 км вздовж лінії фронту та україно-російського/білоруського кордону. Вони постійно знаходяться під загрозою обстрілів та вторгнення диверсійних груп, тому є малоприсадибними для проживання та ведення економічної діяльності.

Небезпечні території для проживання та ведення економічної діяльності: території в межах 30 км вздовж лінії фронту та україно-російського/білоруського кордону є дуже небезпечними для проживання та ведення економічної діяльності.

Достатньо небезпечні території – в межах 100 км вздовж лінії фронту та україно-російського кордону.

макрорегіон Фронтир – регіони, території чи їх частини, які потрапляють у 100 км зону вздовж лінії фронту та україно-російського кордону – Миколаївська, Одеська, Херсонська, Запорізька, Донецька, Луганська, Харківська, Сумська, Чернігівська області;

макрорегіон Опора – у складі Дніпропетровської, Полтавської, Київської, Черкаської, Кіровоградської, Житомирської областей;

макрорегіон Тил – у складі Вінницької, Хмельницької, Тернопільської, Чернівецької, Волинської, Рівненської, Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської областей.

Пріоритетами державної регіональної політики у визначених макрорегіонах встановлюються:

макрорегіон Тил - швидке економічне зростання на інноваційній основі відкриття спільних підприємств із партнерами ЄС, релокованих підприємств; інтеграція вимушених переселенців у територіальні громади; створення логістичних імпортно-експортних центрів та нових транскордонних переходів.

макрорегіон Опора - розвиток оборонної промисловості та об'єктів, що підтримують обороноздатність країни, захищені аеродроми, виробництва; розвиток науки та досліджень подвійного призначення; освіта та професійна підготовка, спрямована на відновлення країни та її обороноздатність; ефективне сільське господарство з високою доданою вартістю завдяки переробці; формування бази для відновлення деокупованих та уражених територій.

макрорегіон Фронтир - безпека проживання громадян; створення умов для часткового повернення жителів у місця із певною стабілізацією безпеки для проживання; розмінування та очистка територій від забруднень вибухонебезпечними предметами та речовинами; відновлення соціальної, транспортної інфраструктури та управління в територіальних громадах.

Мета ДСРР2027

Стратегічною метою державної регіональної політики до 2027 року є **розвиток та єдність, орієнтовані на людину - гідне життя** в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні, де здійснено відновлення зруйнованої війною; створено умови для повернення тих, хто виїхав, для життя тих, хто повернувся з війни; де ефективно **використовується внутрішній потенціал територій**, а їх спеціалізація та тісне співробітництво між собою та європейськими партнерами забезпечують прискорене зростання та сталий розвиток країни в інтересах кожного українця.

Стратегічні цілі

Стратегічні цілі Державної стратегії регіонального розвитку, ухваленої у 2020 році залишаються актуальними і в сучасних умовах, хоча їх розвиток у оперативні цілі та завдання стає суттєво іншим через врахування нових викликів та нового макрорегіонального поділу України.

Стратегічна ціль I	Стратегічна ціль II	Стратегічна ціль III
<p>I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах.</p>	<p>II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів.</p>	<p>III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування.</p>
<p>В зв'язку з новими викликами, породженими війною, кожна із стратегічних цілей має свій оновлений зміст.</p>		
<p>Реалізація цієї стратегічної цілі потребуватиме в соціальній частині додатково інтеграцію вимушених переселенців на нових місцях проживання; залучення на вільну територію жителів з окупованих територій; повернення українців з еміграції; адаптацію та інтеграцію в українських простір іноземців, що воювали за Україну, а також трудових мігрантів.</p>	<p>Враховуючи різні можливості до розвитку різних регіонів через війну реалізація цієї стратегічної цілі відбуватиметься через відновлення та стабілізацію соціального та економічного життя найбільш уражених регіонів та їх здатності до розвитку – макрорегіон Фронтир; переорієнтації регіонів макрорегіону Опора на забезпечення оборонних потреб та потреб Фронтиру; перетворення регіонів Тилу на нові центри економічного зростання на інноваційній та сучасній технологічній основі.</p> <p>Підвищення конкурентоспроможності регіонів відбуватиметься по мірі їх відновлення.</p>	<p>Розбудова ефективного багаторівневого врядування, передбачатиме: завершення нинішнього етапу реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади; відновлення спроможностей до управління в уражених територіях; підготовку до відновлення управління в деокупованих територіях у майбутньому; створення нових вимог управління в найбільш небезпечних територіях вздовж україно-російського кордону та лінії фронту; підготовку до інтеграції в ЄС.</p>

Система цілей та завдань

Стратегічні цілі розкриваються через систему відповідних оперативних цілей та завдань, які логічно зв'язані між собою та спрямовані на досягнення мети Стратегії.

Для зручності система стратегічних, оперативних цілей та завдань зведені у таблицю. У таблиці також передбачено результати та індикатори їх досягнення, що важливо для проведення моніторингу реалізації Стратегії.

Стратегічна ціль I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах
Оперативна ціль 1.1. Забезпечити транспортну, інформаційну, культурну та економічну зв'язність усіх регіонів зі столицею

Завдання	Результат (продукт)	Цільовий показник¹⁷
Завдання 1. Спроекувати, збудувати та запустити швидкісні залізничні магістралі : Київ – Львів, Київ – Харків, Київ – Дніпро, Київ – Одеса.	1. Запущено швидкісні залізничні маршрути	1) Скорочено час перебування в дорозі (на маршрутах) на 30% ¹⁸
Завдання 2. Перевести на євроколію залізничні маршрути з України в країни сусіди ЄС.	1. Прокладено євроколію з Києва до Чопа	1) Обсяг пасажирських перевезень зріс на 20% та вантажних на 15%
Завдання 3. Зменшити диспропорції в якості середньої освіти між регіонами.	1. Частка учнів, що беруть участь в ЗНО між регіонами не відрізняється більше ніж на 10%	1) Середній бал ЗНО між регіонами не відрізняється більш ніж на 10%
Завдання 4. Створити культурно-історичний, мистецький центр українських регіонів у м. Києві, (виставковий, мистецький, діловий – представництва регіонів)	1. У Києві відкрито культурно-історичний, мистецький центр українських регіонів	1) Кількість подій загальноукраїнського характеру, що відбуваються у центрі не менше 12 на рік
Завдання 5. Створити інтермодальну мережу приміського швидкісного сполучення громад Київської агломерації з Києвом	1. У київській агломерації діє інтермодальна швидкісна мережа сполучення	1) Зменшено кількості заторів на в'їзді в Київ на 50%
Завдання 6. Створити умови для поширення інформації на тимчасово окуповані території про ситуацію в Україні та можливості переселення їх жителів на підконтрольні Україні території.	1. Підготовлена відповідна програма	1) Забезпечено трансляцію українських медіа (теле-радіопрограм) для всіх мешканців тимчасово окупованих територій
Оперативна ціль 1.2. Забезпечити транспортну, інформаційну, культурну та економічну зв'язність усіх територіальних громад регіону з його адміністративним центром		

¹⁷ Підлягає додатковому опрацюванню відповідальними ЦОБВ.

¹⁸ Тут і далі цифри умовні, як ілюстрація індикатору. Потрібні розрахунки на основі офіційних даних із залученням відповідальних органів влади.

Завдання 1. Розробити приміські інтермодальні маршрути швидкісного громадського транспорту, що забезпечують доступність територій до центру кожного регіону.	1. Створені приміські інтермодальні маршрути швидкісного громадського транспорту	1) Час доїзду до обласних центрів з територіальних громад скоротився на 30%
Завдання 2. Вирівняти якість середньої освіти між територіальними громадами регіону, міськими та сільськими школами	1. Частка учнів, що беруть участь в ЗНО між ТГ у регіоні не відрізняється більше ніж на 10%	1) Середній бал ЗНО між ТГ регіону не відрізняється більш ніж на 10%
Завдання 3. Підтримати співробітництво ТГ в межах регіонів у сфері освіти, культури та туризму, ЖКГ, управління ТПВ, спорту тощо.	1. Зріс рівень співробітництва ТГ у сфері освіти, культури, туризму, ЖКГ, управління ТПВ, спорту тощо	1) Збільшено кількість ТГ, що беруть участь у співробітництві 2) Зріс рівень задоволеності жителів ТГ якістю освітніх та культурних послуг, послуг ЖКГ, управління ТПВ, спорту, кількість нових туристичних маршрутів/продуктів у регіоні
Завдання 4. Підтримати розвиток внутрішньо українського оздоровчого, культурно-історичного, сільського туризму.	1. Зростання кількості туристичних продуктів та маршрутів	1) Щорічний приріст кількості внутрішніх туристів 2) Зросла частина регіонів, які щорічно нарощують кількість туристів
Завдання 5. Відновити економічні зв'язки всередині регіонів (шляхом налагодження логістики) та підтримати включення / долучення окремих територій у спеціалізацію регіону через формування ланцюжків створення доданої вартості (постачання сировини тощо)	1. Покращено логістичні зв'язки між громадами та виробничі зв'язки між суб'єктами господарювання 2. Зріс рівень внутрішньо регіональної економічної інтеграції	1) Збільшено кількість громад, які долучені до регіональної спеціалізації через нові господарські зв'язки 2) Збільшено обсяги виробництва / продажів переробної та кінцевої продукції на 20% 3) Створено понад 5 % нових робочих місць у всіх регіонах
Оперативна ціль 1.3. Забезпечити прийнятний рівень безпеки для проживання у територіальних громадах різних функціональних типів територій		
Завдання 1. Здійснити переселення людей з малих поселень у зоні 5 км від україно-російського кордону	1. Створено зону безпеки вздовж кордону	1) Відсутність постраждалих від обстрілів серед цивільного населення у зоні 5 км від україно-російського кордону
Завдання 2. Забезпечити укриттями всі поселення у прикордонній зоні в 30 км вздовж україно-російського, та україно-білоруського кордону	1. Збудовано необхідні укриття в усіх поселеннях	1) Знижено кількість постраждалих від обстрілів в 5 разів

Завдання 3. Розробити та затвердити нові правила забудови в прикордонних з РФ та РБ територіях	1. Нове будівництво ведеться з урахуванням нових безпекових правил	1) 100 % житла збудовано/реконструйовано за новими правилами
Завдання 4. Підтримати будівництво сховищ у приватних будинках у 30 км зоні вздовж україно-російського та білоруського кордонів	1. Запроваджено програму (субсидію) на будівництво сховищ	1) Більшість населення відповідної зони, яке потребує укриття, забезпечено ними
Оперативна ціль 1.4. Підтримати розвиток регіональних полюсів зростання (РПЗ) та поширити їх позитивний вплив на суміжні території		
Завдання 1. Передбачити підтримку підприємств РПЗ, що працюють у сфері розумної спеціалізації регіону і використовують робочу силу чи сировину із суміжних сільських територій	1. Кількість підприємств, що скористалися підтримкою	1) Збільшено кількість робочих місць створених завдяки підтримці 2) Не менше 10% підприємств скористалися підтримкою 3) Кількість робочих місць зросла на 10%
Завдання 2. Підтримати створені мережі доріг, що забезпечують радіальну доступність суміжних територій до РПЗ	1. Кількість РПЗ, що отримали мережу доріг	1) Зменшено час доїзду до РПЗ із суміжних територій на 30%
Завдання 3. Підтримати створення місцевими підприємствами лабораторій, дослідницьких центрів, що розробляють інновацій для економіки РПЗ	1. Кількість створених лабораторій, дослідницьких центрів	1) Понад 10 % підприємств у РПЗ впроваджують місцеві інноваційні розробки
Завдання 4. Підтримати створення логістичних хабів на ключових транспортних артеріях країни з урахуванням потреб бізнесу задля покращення доступу до матеріальних і сировинних ресурсів, внутрішнього та регіональних ринків	1. Створено мережу міжрегіональних (інтермодальних) транспортно-логістичних хабів для потреб бізнесу 2. Відбувається розширення ринків товарів та послуг, зростання споживчого попиту в регіонах	1) Збільшені площі хабів (спроможність) 2) Збільшено кількість компаній, які використовують вантажні перевезення та обсягу вантажних перевезень 3) Скорочено часові витрати бізнесу до ресурсів та ринків (на 30%) 4) Розвантажено автомагістралі, зменшено затори
Оперативна ціль 1.5. Зупинити негативні тенденції та підтримати розвиток територій з особливими умовами для розвитку		
Завдання 1. Розробити і забезпечити реалізацію програми регіонального розвитку «Підтримка розвитку сільських територій»	1. Програма розроблена і профінансована	1) Темпи скорочення сільського населення знижено на 10% 2) Рівень доходів домогосподарств збільшено на 10% 3) Згідно індикаторів програми

Завдання 2. Розробити і забезпечити реалізацію програми регіонального розвитку «Підтримка розвитку прикордонних територій в несприятливих умовах»	1. Програма розроблена і профінансована	1) Скорочено темпи відтоку населення з прикордонних територіальних громад 2) Згідно індикаторів програми
Завдання 3. Розробити і забезпечити реалізацію програми регіонального розвитку «Підтримка розвитку гірських територій українських Карпат»	1. Програма розроблена і профінансована	1) Згідно індикаторів програми
Оперативна ціль 1.6. Створення єдиної інтермодальної транспортної системи, що поєднує залізничні, автомобільні та водні шляхи і забезпечує швидке, економічно ефективно перевезення людей і вантажів.		
Завдання 1. Розробити, ухвалити та впровадити необхідні НПА зі створення єдиної інтермодальної транспортної системи узгодженої з генеральною схемою планування території України.	1. Ухвалено НПА необхідні для створення єдиної інтермодальної транспортної системи узгодженої з генеральною схемою планування території України. 2. Покращено транспортну доступність і зв'язність території України. 3. Підвищено економічну ефективність транспортної системи 4. Зміцнено стійкість та надійність транспортної інфраструктури	1) Зменшено на 10 % час перевезень за основними маршрутами 2) Збільшено обсяг перевезення товарів і пасажирів у всіх регіонах 3) Знижено вартість логістики і транспортування 4) Понад 80 % користувачів задоволені транспортними послугами 5) Збільшено кількість модернізованих транспортних вузлів та протяжність модернізованих транспортних шляхів
Завдання 2. Створити інтермодальні хаби, що поєднують українську і європейську залізницю.	1. Інтегровано українську та європейську залізничні системи	1) Збудовано нові інтермодальні хаби в кожному регіоні України, який межує з ЄС
Завдання 3. Переглянути мережу міжнародних транспортних коридорів в Україні для з'єднання з ключовими портами і транспортними центрами ЄС.	1. Оптимізовано маршрути транспортних коридорів для покращення з'єднаності. 2. Збільшено обсяг міжнародного транспортного обміну	1) Скорочено час подорожі між ключовими транспортними вузлами на 10 % 1) Обсяг транспортних потоків між Україною та ЄС щорічно зростає на 10 % 2) Час обробки та перевезення вантажів у портах та транспортних центрах скоротився на 10% 3) Забезпечено 100 % інтеграцію логістичних систем України з ЄС

Оперативна ціль 1.7. Підтримка зеленого, низьковуглецевого переходу до чистої нульової вуглецевої регіональної економіки та адаптація до кліматичних змін		
Завдання 1. Покращити енергоефективність державних і комунальних закладів	1. Зменшено споживання енергії в державних та комунальних закладах.	1) Зменшено річне споживання енергії 2) Збільшено кількість закладів, де були впроваджені заходи з енергоефективності. 3) Збільшено кількість модернізованих будівель 4) Збільшено обсяг інвестицій в енергоефективні технології
Завдання 2. Стимулювати енергоефективність та перехід на автономне електрозабезпечення домогосподарств (в першу чергу для сільських та прикордонних територіях у несприятливих умовах)	1. Збільшено кількість домогосподарств, які використовують відновлювальні джерела енергії.	1) Збільшено кількість домогосподарств, що впровадили енергоефективні технології (встановили сонячні панелі, вітрові генератори тощо). 2) Збільшено обсяг виробленої енергії з відновлюваних джерел. 3) Збільшено кількість домогосподарств, які перейшли на автономне електрозабезпечення.
Завдання 3. Підтримати програми територіальних громад у запровадженні місцевої відновлювальної енергетики	1. Збільшено кількість територіальних громад, що впроваджують проекти відновлювальної енергетики 2. Збільшено інвестиції в місцеві проекти відновлювальної енергетики.	1) Збільшено кількість громад, що реалізували проекти з відновлюваної енергетики 2) Збільшено обсяг виробленої енергії з відновлюваних джерел в громадах 3) Збільшено кількість нових робочих місць, створених в секторі відновлюваної енергетики. 1) Збільшено обсяг інвестицій в місцеві енергетичні проекти 2) Збільшено кількість нових об'єктів відновлюваної енергетики, побудованих/впроваджених
Завдання 4. Збільшити площі лісових та зелених насаджень в населених пунктах, і лісах, землях, що не використовуються за цільовим призначенням, створити лісосмуги захисту с/г угідь від ерозій	1. Приріст площ лісових та зелених насаджень 2. Покращено екологічний стан та біорізноманіття	1) Збільшено площа лісових насаджень (в гектарах). 2) Збільшено площа зелених зон в міських та сільських населених пунктах (в га.) 1) Зменшено рівень забруднення повітря 2) Збільшено чисельність видів рослин та тварин

<p>Завдання 5. Підтримати проекти та програми відновлення і збереження витоків річок, в т.ч. через збереження водно-болотних угідь</p>	<p>1. Відновлено витоки річок та водно-болотні угіддя</p> <p>2. Збережено біорізноманіття в водно-болотних екосистемах</p>	<p>1) Збільшено кількість відновлених витоків річок</p> <p>2) Збільшено площу водно-болотних угідь, що збережені/відновлені (в гектарах)</p> <p>3) Покращено якість води в річках.</p> <p>1) Збільшено чисельність водних видів флори та фауни</p> <p>2) Покращено екологічний стан водойм</p>
<p>Завдання 6. Підтримати створення комплексного лісового масиву (бар'єрного лісу) зі сходу на захід як способу зупинення просування сухої степової зони на північ</p>	<p>1. Сформовано бар'єрний ліс</p> <p>2. Сповільнено просування сухої степової зони на північ</p> <p>3. Покращено мікроклімат та біорізноманіття регіонів в зоні впливу бар'єрного лісу</p>	<p>1) Площа новоствореного бар'єрного лісу (в гектарах).</p> <p>2) Довжина бар'єрного лісу (в км)</p> <p>1) Зменшено площу сухої степової зони (в гектарах)</p> <p>2) Зменшено рівень ерозії ґрунтів на північ від бар'єрного лісу</p> <p>1) Зміни в температурних режимах в зоні впливу бар'єрного лісу</p> <p>2) Збільшено кількість і чисельності видів рослин та тварин в зоні впливу бар'єрного лісу</p>
<p>Стратегічна ціль II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів</p>		
<p>Оперативна ціль 2.1. Вирівнювання спроможностей до зростання регіонів, що найбільш постраждали від російської агресії.</p>		
<p>Завдання 1. Відбудувати об'єкти критичної інфраструктури, які найбільше впливають на відновлення.</p>	<p>1. Відбудовані мостові переходи/транспортні розв'язки</p> <p>2. Відбудовано об'єкти енергетики</p>	<p>1) Територія зв'язана за оптимальним маршрутом з основними ринками і містами.</p> <p>2) Регіональна промисловість/населення забезпечені електроенергією</p>
<p>Завдання 2. Запровадити державне страхування ризиків інвестицій у регіони у пріоритетних сферах/галузях</p>	<p>1. Сформовано фонд страхування інвестицій</p>	<p>1) Застраховані інвестиції отримали страхування у 90% випадків настання страхової події</p>
<p>Завдання 3. Надати підтримку повернення/відновлення виробництв на попередні місця розміщення до війни.</p>	<p>1. Повернулись /відновили роботу 1/3 виробництв, що переміщались</p>	<p>1) Відновлено не менше 1/3 робочих місць, що були втрачені через евакуацію</p>
<p>Завдання 4. Запровадити систему державного стимулювання створення</p>	<p>1. Прийнято НПА, який передбачає стимулювання</p>	<p>1) Збільшено кількість компаній, що скористались підтримкою</p>

нових робочих місць у пріоритетних сферах		
Завдання 5. Забезпечити підтримку промислового рециклінгу будівельних матеріалів (переробка будівель / відходів споруд після демонтажу з метою повторного використання)	1. Прийнято необхідні НПА, що регулюють питання рециклінгу 2. Підтримано закупівлю необхідного обладнання для рециклінгу.	1) Збільшено частку переробленого і використаного будівельного сміття від загальної кількості
Завдання 6. Створити систему оперативної професійної освіти, спрямовану на забезпечення потреб першочергової відбудови.	1. Кількість випускників необхідних професій, які готують місцеві ЗПО відповідає потребам	1) Збільшено кількість підготовлених фахівців 2) Збільшено частку підготовлених фахівців, що працюють на відбудові
Завдання 7. Підтримати залучення домогосподарств до самозабезпечення харчовими продуктами.	1. Впроваджено систему підтримки на місцевому рівні	1) Збільшено кількість /частку домогосподарств, що забезпечують себе харчовими продуктами
Завдання 8. Провести очистку замінованих та забруднених вибуховими предметами територій.	1. Території очищено від мін та інших вибухонебезпечних предметів	1) Збільшено частку очищеної території, що використовується за призначенням
Завдання 9. Відновити мережі мобільного зв'язку, інтернет мережі та системи обміну інформацією у периферійних територіях регіонів фронтиру. Надати субсидії на підписку для українського ТБ контенту	1. Відновлено мережі	1) Збільшено частку населення, яке має безперешкодний доступ до зв'язку та української інформації
Завдання 10. Створити систему залучення місцевого населення до виконання робіт з розчистки уражених територій та відбудови об'єктів.	1. Ухвалено необхідні НПА національного рівня. 2. Ухвалено необхідні місцеві НПА	1) Збільшено кількість зайнятих у роботах
Оперативна ціль 2.2. Розвивавати і посилювати дослідницький та інноваційний потенціал, впроваджувати передові технології в рамках розумної спеціалізації регіонів.		
Завдання 1. Посилити спроможність регіональних університетів щодо досліджень та інновацій в інтересах регіонального розвитку	1. В університетах відкрито нові дослідницькі підрозділи, що продукують інновації та технологічні розробки	1) Збільшено кількість впроваджених інновацій
Завдання 2. Забезпечити підтримку підприємств, які працюють за напрямками розумної спеціалізації, з впровадження інноваційних	1. Підприємства отримують допомогу через програми і заходи з підтримки за напрямками розумної спеціалізації	1) Збільшено частку виробництва інноваційної продукції

технологій, закупівлі обладнання		
Завдання 3. Забезпечити підтримку стартапів за напрямами розумної спеціалізації, низьковуглецевої економіки, зеленого переходу.	1. Стартапи отримують допомогу через програми і заходи з підтримки за напрямами розумної спеціалізації	1) Збільшено кількість стартапів, які отримали підтримку 2) Збільшено кількість стартапів, які стали підприємствами
Завдання 4. Підтримати розвиток регіональних систем інноваційної інфраструктури	1. Сформована екосистема підтримки інновацій	1) Збільшено кількість діючих: а) наукових та технопарків, б) технополісів, в) бізнес-інкубаторів для StartUp компаній, г) інноваційних кластерів
Оперативна ціль 2.3. Створити умови для відновлення та розвитку людського капіталу.		
Завдання 1. Модернізація інститутів і служб ринку праці для оцінки та передбачення потреб у кваліфікації та забезпечення своєчасної та індивідуальної допомоги та підтримки для відповідності ринку праці, переходів та мобільності	1. Покращено ефективність служб ринку праці у відповідності до потреб ринку праці 2. Навчальні програми адаптовано до потреб ринку праці	1) Збільшено кількість осіб, які працевлаштувалися через підтримку служб ринку праці 2) Підвищено рівень задоволеності роботодавців сервісами служб ринку праці 3) Зменшено час, необхідний для знаходження роботи через служби ринку праці 1) Збільшено кількість адаптованих навчальних програм, що відповідають потребам ринку праці. 2) Підвищено рівень задоволеності студентів і роботодавців від адаптованих програм 3) Збільшено зайнятість випускників адаптованих програм
Завдання 2. Залучати людей раннього пенсійного віку до ринку праці	1. Збільшено зайнятість серед людей раннього пенсійного віку	1) Збільшено частку людей раннього пенсійного віку, які працюють 2) Збільшено кількість та покращилась якість програм підготовки та перекваліфікації для людей раннього пенсійного віку 3) Підвищено рівень доходів людей раннього пенсійного віку

	2. Розширено можливості для перенавчання та кар'єрного зростання	1) Збільшено кількість людей раннього пенсійного віку, які взяли участь у програмах підготовки та перекваліфікації 2) Збільшено кількість вакансій, доступних для осіб раннього пенсійного віку 3) Підвищено рівень задоволеності роботодавців роботою людей раннього пенсійного віку
Завдання 3. Залучати жінок до освоєння нових професій	1. Зросла кількість жінок зайнятих у нових для них професіях 2. Покращено умови праці та кар'єрних можливостей для жінок 3. Покращено гендерну рівність на ринку праці	1) Збільшено частку жінок, які освоїли нові професії 2) Збільшено кількість і якість програм підготовки та перекваліфікації, спрямованих на залучення жінок до нових професій 3) Підвищено рівень задоволеності жінок, які зайняті у нових професіях 1) Збільшено рівень середньої зарплати жінок у нових професіях 2) Збільшено кількість компаній, що впроваджують гендерно рівні умови праці 3) Підвищено рівень задоволеності жінок своїми кар'єрними траєкторіями 1) Збільшено частку жінок на керівних посадах у секторах, де раніше вони були недостатньо представлені 2) Зменшено гендерний розрив у заробітній платі
Завдання 4. Сприяти соціально-економічній інтеграції громадян інших країн, включаючи мігрантів	1. Створено необхідне законодавство для залучення в Україну працівників з інших країн та їх інтеграції в українське суспільство	1) Збільшено кількість залучених працівників з інших країн 2) Відсутні кризові ситуації у взаємовідносинах мігрантів та місцевого населення
Завдання 5. Забезпечити протезування, реабілітацію, психологічну допомогу воїнам, що зазнали поранень у російсько-українській війні.	1. Створено систему інституцій, виробництв, центрів надання протезування та реабілітації	1) Забезпечено необхідною допомогою не менше 70% тих, хто її потребує
Завдання 6. Забезпечити інтеграцію у цивільне життя	1. Створено систему перекваліфікації для УБД;	1) Збільшено кількість осіб, що пройшли перекваліфікацію

учасників бойових дій, що демобілізувались із ЗСУ	<p>2. Реалізовано програму підтримки підприємництва УБД</p> <p>3. Створено кадровий резерв із УБД для посад в органах публічного управління в деокупованих територіях</p>	<p>1) Збільшено кількість осіб, що започаткували власну підприємницьку діяльність в наслідок підтримки</p> <p>1) Збільшено кількість осіб, призначених на посади в органи публічного управління</p>
Оперативна ціль 2.4. Забезпечити підтримку підприємництва на регіональному та місцевому рівнях		
Завдання 1. Створити систему підтримки залучення іноземних інвестицій та відкриття в регіонах відділень, філій, представництв, дочірніх підприємств великих іноземних компаній.	<p>1. Залучено іноземні інвестиції в регіони</p> <p>2. Покращено бізнес-клімат в регіонах</p>	<p>1) Зріс обсяг іноземних інвестицій в регіонах</p> <p>2) Збільшено кількість новостворених робочих місць завдяки іноземним інвестиціям</p> <p>3) Збільшено кількість відкритих в регіонах філій іноземних компаній</p> <p>1) Підвищено рівень задоволення іноземних інвесторів діловим середовищем</p>
Завдання 2. Створити систему підтримки підприємств, що займаються переробкою місцевої сировини та використовують місцеву робочу силу	1. Розширено виробництво на базі місцевої сировини та місцевих працівників	<p>1) Збільшено обсяг виробництва продукції з місцевої сировини</p> <p>2) Збільшено кількість нових підприємств, які займаються переробкою місцевої сировини і використовують місцеву робочу силу</p> <p>3) Збільшено рівень валової доданої вартості в регіонах від переробки місцевої сировини</p>
Завдання 3. Забезпечити підтримку експорту українських підприємств	<p>1. Зросли обсяги експорту</p> <p>2. Зросла конкурентоспроможність експортних товарів і послуг</p>	<p>1) Збільшено обсяг експортованих товарів та послуг</p> <p>2) Збільшено кількість нових ринків куди здійснюється експорт товарів і послуг</p> <p>3) Збільшено вартість експортних контрактів</p> <p>1) Збільшено кількість товарів/послуг, що відповідають міжнародним стандартам</p>

Завдання 4. Забезпечити підтримку жіночого підприємництва	1. Зросла кількість підприємств, заснованих жінками	1) Збільшено кількість нових підприємств, заснованих жінками 2) Збільшено обсяг інвестицій у підприємства, заснованих жінками 3) Підвищено рівень зайнятості в підприємствах, заснованих жінками
Завдання 5. Забезпечити підтримку ветеранського підприємництва	1. Відкрито нові підприємства, які належать ветеранам	1) Збільшено кількість підприємств, заснованих ветеранами 2) Підвищено рівень зайнятості в підприємствах ветеранів 3) Збільшено обсяг публічного фінансування, спрямованого на розвиток ветеранського підприємництва
Завдання 6. Забезпечити підтримку самозайнятості в територіях з особливими умовами для розвитку	1. Покращено умови для розвитку самозайнятості	1) Збільшено частку самозайнятих осіб у загальному обсязі зайнятості 2) Підвищено рівень доходів самозайнятих осіб 3) Збільшено кількість програм підтримки самозайнятості 4) Підвищено рівень доступу до фінансових ресурсів для самозайнятих осіб
Завдання 7. Забезпечити державну підтримку створення інфраструктури індустріальних парків (зокрема в РПЗ)	1. Створено локації концентрації ключових галузей, технологій та інновацій, здатних забезпечити високу конкуренто спроможність регіональної й місцевої економіки	1) Збільшено обсяг державної підтримки 2) Збільшено обсяг приватних інвестицій на 1 грн державної підтримки
Стратегічна ціль III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування		
Оперативна ціль 3.1. Відновити систему управління на деокупованих територіях		
Завдання 1. Ухвалити законодавство, що визначає правовий порядок організації та діяльності влади на територіях, які тривалий час перебували в окупації.	1. Прийнято відповідні нормативно-правові акти	1) Формування та діяльність органів влади на деокупованих територіях здійснюється відповідно до ухваленого законодавства
Завдання 2. Сформувати матеріальний резерв для відновлення базової життєдіяльності територій, які будуть деокуповані	1. Сформований матеріальний резерв	1) Всі деокуповані громади забезпечені необхідними матеріалами за рахунок резерву

Завдання 3. Підготувати кадровий резерв управлінців для деокупованих територіальних громад	1. Сформовано перелік посад у розрізі деокупованих територіальних громад, які необхідні для забезпечення виконання повноважень ОМС (ВА) та визначено список кандидатів, які можуть займати відповідні посади	1) Понад 50% призначень у деокупованих громадах та інших органах виконавчої влади здійснено з кадрового резерву
Завдання 4. Організувати (забезпечити) владу на деокупованих територіях	1. Забезпечено діяльність органів місцевого самоврядування (ВА) на всіх деокупованих територіях	1) В усіх деокупованих територіальних громадах відновлено систему органів влади
Оперативна ціль 3.2. Збалансувати повноваження, відповідальність та відносини між ОМС і органами виконавчої влади на всіх рівнях врядування		
Завдання 1. Встановити систему державного нагляду щодо рішень, дій та бездіяльності ОМС	1. Прийнято відповідні нормативно-правові акти 2. Запроваджено державний нагляд	1) Створено систему перевірки прийнятих рішень ОМС на відповідність КУ та ЗУ 2) Зменшено кількість рішень ОМС, які було зупинено через невідповідність нормам КУ та ЗУ
Завдання 2. Забезпечити координацію і взаємоузгодження дій між ОМС і військовими адміністраціями враховуючи безпекові виклики	1. Встановлено механізми координації та взаємодії	1) Зменшено конфлікти/суперечності між ОМС та ВА
Завдання 3. Визначити роль і повноваження районних рад у системі органів влади	1. Прийнято відповідні нормативно-правові акти	1) Повноваження та механізми їх реалізації для районних рад встановлені
Оперативна ціль 3.3. Визначити єдині правила і порядок встановлення заробітної плати в усіх органах публічної влади		
Завдання 1. Визначити єдині правила і порядок встановлення заробітної плати в органах державної влади (ОДВ)	1. Прийнято НПА 2. Забезпечено справедливий розмір заробітної плати державних службовців та працівників ОДВ	1) Співвідношення розміру посадового окладу найнижчої категорії посад до найвищої в межах одного органу державної влади не перевищує 5-ти кратного розміру 2) Співвідношення фактичної заробітної плати різних категорій посад ОДВ до середньої заробітної плати в Україні (у відповідному регіоні) не перевищує 5-ти кратного розміру

Завдання 2. Визначити єдині правила і порядок встановлення заробітної плати в органах місцевого самоврядування	1. Прийнято НПА 2. Забезпечено справедливий розмір заробітної плати посадових осіб ОМС	1) Співвідношення розміру посадового окладу найнижчої категорії посад до найвищої в ОМС не перевищує 5-ти кратного розміру 2) Співвідношення фактичної заробітної плати різних категорій посад ОМС до середньої заробітної плати в Україні (у відповідному регіоні) не перевищує 5-ти кратного розміру
Завдання 3. Запровадити механізми щорічного встановлення/перегляду заробітних плат в системі місцевого самоврядування на основі щорічних консультацій між Мінфіном і асоціаціями ОМС перед ухваленням державного бюджету України	1. Прийнято відповідні нормативно-правові акти 2. Проведено консультації Мінфіну з асоціаціями ОМС не рідше одного разу на рік щодо визначення розмірів з.п. в ОМС	1) Система оплати праці в ОМС відповідає можливостям бюджету та потребам ОМС
Оперативна ціль 3.4. Забезпечити міжвідомчу координацію секторальних політик щодо розвитку територій		
Завдання 1. Забезпечити функціонування Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку(МКК)	1. Засідання МКК проводяться не рідше одного разу на квартал 2. Забезпечено обов'язковість виконання прийнятих рішень на МКК	1) Засідання МКК проводяться не рідше 4 разів на рік 2) Всі рішення МКК виконані
Завдання 2. Забезпечити координацію між асоціаціями ОМС і ЦОВВ при формуванні бюджетної політики і політики регіонального розвитку	1. Прийнято відповідні нормативно-правові акти 2. Забезпечено координацію дій Мінфіну, Мінінфраструктури та асоціаціями ОМС при формуванні і реалізації бюджетної політики та ДРП	1) Прийнято всі необхідні НПА 1) Всі НПА, які стосуються місцевого розвитку приймаються після проведення спільних консультацій розробників НПА з асоціаціями ОМС.
Завдання 3. Забезпечити координацію діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування територіальних громад на регіональному рівні	1. Забезпечено координацію дій ОДА та ОМС при прийнятті рішень у відповідному регіоні	1) Всі рішення прийнято з урахуванням інтересів територіальних громад регіону

<p>Завдання 4. Ввести порядок оцінки територіального впливу проєктів нормативно-правових актів, що готуються ЦОВВ на розгляд КМУ</p>	<p>1. Прийнято відповідні нормативно-правові акти 2. Забезпечено аналіз та оцінку територіального впливу проєктів НПА</p>	<p>1) Всі проєкти урядових НПА, які мають територіальний вплив проходять відповідну експертизу Мінінфраструктури та подаються до КМУ разом із відповідним висновком.</p>
<p>Завдання 5. Оновити Генеральну схему планування території України та стимулювати розроблення/оновлення містобудівної документації регіонального і місцевого рівня</p>	<p>1. Генеральна схема України оновлена та відповідає сучасним викликам та перспективам України 2. Оновлено (розроблено) містобудівну документацію на регіональному рівні у відповідності до оновленої Генеральної схеми України 3. Оновлено (розроблено) містобудівну документацію на місцевому рівні, яка узгоджується із містобудівною схемою на регіональному рівні та Генеральною схемою України</p>	<p>1) Всі регіони мають оновлену схему планування території області 2) Збільшено кількість територіальних громад, які мають оновлену містобудівну документацію.</p>
<p>Завдання 6. Забезпечити координацію та підтримку міжнародного територіального співробітництва</p>	<p>1. Забезпечена діяльність МКК в частині розвитку МТС 2. Щорічно передбачається у ДБ фінансова підтримка проєктів (програм) МТС</p>	<p>1) Щорічна державна фінансова підтримка не менше 5 % обсягу програм МТС в яких бере участь Україна. 2) В усіх регіонах передбачена підтримка проєктів (програм) МТС через відповідні регіональні програми</p>
<p>Оперативна ціль 3.5. Створити систему ефективного публічного інвестування на всіх рівнях врядування</p>		
<p>Завдання 1. Стимулювати впровадження публічно-приватного партнерства</p>	<p>1. Оновлено НПА з метою спрощення реалізації проєктів ДПП для місцевого рівня 2. Запроваджено систему стимулювання ДПП на місцевому рівні (фінансова підтримка консультаційного супроводу)</p>	<p>1) Збільшено обсяг державної підтримки муніципальних проєктів ДПП 2) Збільшено кількість проєктів ДПП, що розроблено ОМС 3) Збільшено частку проєктів в яких визначено приватного партнера/які впроваджуються</p>

<p>Завдання 2. Запровадити механізми місцевих запозичень.</p>	<p>1. Оновлено/вдосконалено підзаконні акти, які регулюють запозичення 2. Створено методологічне забезпечення підтримки запозичень тергромадами 3. Надається консультаційний супровід тергромадам в процесі запозичень</p>	<p>1) Збільшено кількість територіальних громад, які випустили облігації 2) Збільшено обсяг залучених коштів через механізм запозичень 3) Збільшено кількість тергромад, які використовують механізм місцевих гарантій</p>
<p>Завдання 3. Забезпечити узгодження стратегічного планування з багаторічним бюджетуванням на всіх рівнях врядування</p>	<p>1. Розроблено /прийнято законодавчі та підзаконні акти про узгодження стратегічного планування з багаторічним бюджетуванням 2. Запроваджено на практиці механізми узгодження планування та бюджетування</p>	<p>1) Збільшено частку узгоджених документів планування та фінансування на центральному рівні 2) Збільшено частку узгоджених документів планування та фінансування на регіональному рівні 3) Збільшено частку узгоджених документів планування та фінансування на місцевому рівні</p>
<p>Завдання 4. Вдосконалити законодавство щодо співробітництва територіальних громад, передбачити сфери та умови для яких співробітництво територіальних громад має бути обов'язковим</p>	<p>1. Оновлено/доповнено НПА, які регулюють співробітництво, визначено перелік сфер, які є обов'язковими для надання державної підтримки 2. Запроваджено систему державного/ регіонального стимулювання співробітництва ТГ (в обов'язкових сферах) 3. Забезпечено першочергову державну підтримку співробітництва тергромад на територіях, які зазнали ураження</p>	<p>1) Збільшено кількість проєктів співробітництва, які розроблені та впроваджуються 2) Збільшено обсяг державної / регіональної підтримки проєктів співробітництва 3) Збільшено кількість проєктів співробітництва, які впроваджуються на територіях, які зазнали ураження</p>
<p>Завдання 5. Запровадити на всіх рівнях врядування навчання/підвищення кваліфікації службовців для оволодіння технічними навичками управління публічними інвестиціями</p>	<p>1. Сформовано систему постійно діючого навчання/підвищення кваліфікації службовців у сфері управління публічними інвестиціями</p>	<p>1) Збільшено частку регіонів, в яких запроваджено систему постійно діючого навчання/підвищення кваліфікації 2) Збільшено кількість службовців, які здобули /підвищили кваліфікацію у сфері управління публічними інвестиціями</p>

Завдання 6. Забезпечити доступність технічної та управлінської експертизи, необхідної для планування та здійснення публічних інвестицій	1. Розроблено /прийнято НПА щодо регулювання доступу до зовнішньої експертизи у сфері публічного інвестування	1) Збільшено кількість проєктів публічного інвестування, які скористалися зовнішньою експертизою при плануванні/здійсненні публічних інвестицій
Оперативна ціль 3.6. Забезпечити інституційну спроможність органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування на всіх рівнях		
Завдання 1. Адаптувати систему підвищення кваліфікації та перекваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування до воєнних викликів та інтеграції в ЄС	<p>1. Система підвищення кваліфікації на публічній службі відповідає вимогам ЄС та забезпечує підвищення професійної компетентності на основі потреб та адаптована до сучасних викликів</p> <p>2.Регіональні центри підвищення кваліфікації працівників ОБВ та ОМС за рівнем акредитації відповідають європейським вимогам у сфері публічної служби</p>	<p>1) Всі службовці пройшли перепідготовку та перекваліфікацію після впровадження нової системи</p> <p>2) Збільшено частку держслужбовців та посадових осіб місцевого самоврядування в усіх регіонах, які пройшли навчання на знання законодавства щодо публічної служби в країнах ЄС</p> <p>3) Не менше 10 % держслужбовців та посадових осіб місцевого самоврядування пройшли підвищення кваліфікації у країнах ЄС</p> <p>1) Всі найвищі посадові особи державного управління перед призначенням пройшли підвищення кваліфікації</p> <p>2) Всі регіональні центри в усіх регіонах відповідають за рівнем акредитації європейським вимогам у сфері публічної служби</p>
Завдання 2. Підтримати організацію проведення навчання і підвищення кваліфікації в регіональних центрах підвищення кваліфікації працівників ОБВ та ОМС	1. Регіональні центри підвищення кваліфікації працівників ОБВ та ОМС забезпечені матеріально-технічною базою та висококваліфікованими кадрами у сфері публічного управління	<p>1) Всі регіональні центри забезпечені науковими та науково-педагогічними працівниками та фінансовими ресурсами відповідно до потреби</p> <p>2) Щорічно в усіх регіональних центрах проводиться залучення зовнішніх експертів на</p>

		<p>платній основі для викладання курсів</p> <p>3) Рівень оплати праці працівників регіональних центрів відповідає рівню заробітної плати науково-педагогічних працівників ВНЗ відповідного регіону (України)</p>
Завдання 3. Забезпечити окрему підтримку розвитку інституційної спроможності територіальних громад, створених у 2019-2020 рр.	1. Прийнято та забезпечено реалізацію окремої програми підвищення інституційної спроможності територіальних громад, створених у 2019-2020 рр. (у тому числі за рахунок програм і проектів МТД)	<p>1) Збільшено частку територіальних громад, які взяли участь у програмі підтримки інституційної спроможності</p> <p>2) Збільшено частку посадових осіб органів місцевого самоврядування підвищили кваліфікацію в рамках відповідних програм</p>
Завдання 4. Запровадити систему заохочення до професійного зростання серед посадових осіб місцевого самоврядування	1. Підвищено престижність служби в ОМС (запроваджено щорічний всеукраїнський конкурс для посадових осіб місцевого самоврядування)	1) Посадові особи понад 70 % територіальних громад (регіону/ України) взяли участь у конкурсі
Завдання 5. Підтримати проекти залучення молоді до публічного управління	<p>1. Забезпечено на законодавчому рівні стимулювання молоді для роботи у сфері публічного управління</p> <p>2. Збільшення кількості молодих людей у віці до 35 років на публічній службі</p>	<p>1) Не менше 30 % молодих людей у віці до 35 років, які беруть участь у конкурсах на посади держслужби та служби в ОМС</p> <p>2) Частка молодих людей у віці до 35 років на посадах державної служби та служби в ОМС складає не менше 30 %</p> <p>3) Співвідношення прийнятих працівників у сфері публічного управління до звільнених у віці до 35 років перевищує в 1,5 рази</p> <p>4) Тривалість роботи молодих людей у віці 21-27 років на посадах в органах державної влади та ОМС, які вперше займають посади в цих органах становить не менше 3 років</p>
Завдання 6. Забезпечити методологічну та організаційну підтримку діяльності агенцій регіонального розвитку, що	1. АРР створено та функціонують у кожному регіоні	1) В усіх регіонах створено та забезпечено функціонування АРР

<p>утворені відповідно до Закону України “Про засади державної регіональної політики”, а також інших інституцій місцевого розвитку в частині підвищення їх інституційної спроможності до ефективної реалізації державної регіональної політики.</p>		<p>2) Працівники АРР всіх регіонів щорічно проходять підвищення кваліфікації</p>
<p>Завдання 7. Створити систему гарантованого та збалансованого фінансування діяльності агенцій регіонального розвитку за рахунок співфінансування засновників, залучення агенцій до підготовки та виконання програм і проектів регіонального розвитку, добровільних внесків бізнесу та міжнародних організацій, надходжень від надання платних послуг, інших джерел, не заборонених законодавством.</p>	<p>1. Забезпечено фінансування АРР у відповідності до завдань, які на них покладено законодавством</p>	<p>1) Створено систему фінансування АРР 2) Забезпечено 100 % фінансування реалізації завдань, які покладено засновниками на АРР</p>
<p>Завдання 8. Забезпечити інтегрування даних з різних інформаційних джерел для проведення моніторингу та оцінки розвитку регіонів та територіальних громад у єдину геоінформаційну систему, що розроблена та функціонує за стандартами відповідних баз даних у державах - членах ЄС.</p>	<p>1. Прийнято нормативно-правовий документ (Порядок), який регламентує функціонування єдиної геоінформаційної системи здійснення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і територіальних громад (ГІС)</p>	<p>1) Система здійснення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і територіальних громад використовується при моніторингу регіонального розвитку 1) Збільшено кількості показників (даних), які інтегровано до ГІС 2) Збільшено частку ЦОВВ та ОДА, які інтегрували свої інформаційні ресурси до ГІС</p>
<p>Завдання 9. Створити єдину систему проведення статистичних спостережень та збору і подання інформації на рівні територіальних громад (місцеву статистику).</p>	<p>1. Ухвалено необхідні НПА</p>	<p>1) Збільшено частку територіальних громад, що забезпечують подання показників до системи місцевої статистики</p>
<p>Завдання 10. Запровадити систему проведення регулярних досліджень (в т.ч. соціологічних) щодо</p>	<p>1. Запроваджено систему регулярних досліджень (в т.ч. соціологічних)</p>	<p>1) Збільшено кількість і якість проведених досліджень</p>

визначення проблем і потреб в регіонах та функціональних типах територій, впливу заходів ДРП на ситуацію в територіях.		
--	--	--

Механізм реалізації цієї Стратегії

Органи, що забезпечують реалізацію

Органами, що забезпечують реалізацію цієї Стратегії, є: міністерства, інші центральні органи виконавчої влади; Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські ради; Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації (відповідні військові, військово-цивільні адміністрації де вони утворені та продовжують діяти); міські, селищні, сільські ради та їх виконавчі органи. У реалізації Стратегії можуть брати участь всеукраїнські асоціації органів місцевого самоврядування; громадські об'єднання, юридичні та фізичні особи, що беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної регіональної політики. Загальну координацію реалізації цієї Стратегії забезпечує Міжвідомча координаційна комісія з питань регіонального розвитку.

До реалізації державної регіональної політики розвитку можуть бути залучені також відповідні проекти міжнародної технічної допомоги.

Реалізація цієї Стратегії здійснюється відповідно до Плану заходів з її реалізації на основі партнерства, координації та узгодження діяльності всіх органів, що забезпечують її реалізацію.

Інструменти реалізації

Інструментами реалізації Стратегії є плани заходів щодо реалізації Стратегії, які складаються із організаційних заходів та програм регіонального розвитку, розроблених на виконання цілей Стратегії, окремих проектів регіонального розвитку; регіональні стратегії розвитку та плани заходів з їх реалізації; державні програми щодо розвитку транскордонного співробітництва, соціально-економічного розвитку окремих територій, інші програми і проекти, спрямовані на досягнення цілей Стратегії в рамках міжнародної технічної допомоги чи міжнародного співробітництва.

Виконання завдань Стратегії забезпечується координацією реалізації секторальних стратегій та програм, які реалізуються відповідними центральними органами виконавчої влади.

Фінансове забезпечення реалізації

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюється за рахунок:

державного фонду регіонального розвитку (ДФРР);

коштів державного бюджету в межах бюджетних програм, що спрямовуються на розвиток відповідної сфери у регіонах;

субвенцій, інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;

коштів місцевих бюджетів;

коштів, наданих ЄС, міжнародної технічної допомоги, міжнародних донорів, міжнародних фінансових організацій;

кредитів;

коштів інвесторів, власних коштів підприємств.

Враховуючи значні потреби для формування стійкості регіонів та територіальних громад в умовах війни, відновлення уражених територій ДФРР до 3% від прогнозного обсягу доходів ДБУ.

При цьому допускається включення у склад ДФРР коштів, які надходять із зовнішніх джерел, що дасть змогу залучати додаткові ресурси ззовні під зрозумілий порядок їх використання і зніме проблему не ефективного використання коштів зовнішнього походження.

Розподіл загальної суми коштів ДФРР, що визначається у державному бюджеті України на плановий рік, передбачається здійснювати у пропорції: 30% на реалізацію регіональних стратегій розвитку; 70% - на реалізацію державної стратегії регіонального розвитку та плану відновлення;

Розподіл коштів ДФРР між регіонами має враховувати чисельність населення та площу регіону, а також показники їх регіонального розвитку. Регіони у яких рівень ВРП на особу нижчий 75% середньоукраїнського показника, отримують додаткове фінансування. При цьому показник ВРП/особу для цілей цього розподілу переглядається один раз на три роки, а регіони, які отримують два транші мають використовувати додаткові кошти винятково на проекти, що стимулюють зростання.

Враховуючи тривалий характер війни, передбачається можливість використання коштів фонду, виділених певному регіону у наступному році, якщо такі не могли бути використаними певними регіонами через військові дії.

Джерелом фінансового забезпечення реалізації цієї Стратегії також можуть бути кошти приватних інвесторів у рамках реалізації інвестиційних проектів на регіональному рівні із застосуванням механізму державно-приватного партнерства. Обсяги фінансування завдань з реалізації цієї Стратегії визначаються на основі пропозицій центральних органів виконавчої влади, що є державними замовниками відповідних державних програм, з урахуванням бюджетних призначень головних розпорядників бюджетних коштів за програмами, визначеними в Державному бюджеті України на відповідний рік, та уточнюються щороку відповідно до закону про Державний бюджет України на відповідний рік та Бюджетної декларації з урахуванням наявних бюджетних можливостей.

Етапи реалізації

Враховуючи довготривалий характер війни, реалізація Стратегії відбувається у такі етапи: під час активної фази війни; після завершення бойових дій та припинення війни.

На кожному з цих етапів є свої ключові пріоритети в рамках яких здійснюються заходи та вирішуються завдання визначені стратегією.

На етапі під час активної фази війни загальними пріоритетами є безпека жителів усіх територіальних громад з урахуванням їх розміщення за макрорегіонами, визначеними цією Стратегією; підтримка стійкості територіальних громад та регіонів; підтримка оборони країни.

На етапі після завершення бойових дій та припинення війни загальними пріоритетами є першочергове відновлення інфраструктури, що забезпечить швидке повернення жителів у місця свого попереднього довоєнного проживання, а також відновлення спроможностей громад та регіонів до зростання.

Система моніторингу та оцінки результативності реалізації цієї Стратегії

У рамках реалізації цієї Стратегії та регіональних стратегій розвитку запроваджується проведення моніторингу досягнення цілей шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів з їх прогностичними значеннями, який проводиться щороку центральним органом виконавчої влади відповідальним за формування та реалізацію державної регіональної політики, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими держадміністраціями.